

ELS GEGANTS I ALTRES FIGURES DE DESFILADA COM A ELEMENTS DE COHESIÓ SOCIAL

**Comunicació presentada pel
CERCLE INTERNACIONAL D'AMICS DELS GEGANTS (C.I.A.G.)**

www.ciag.org

Senyores, senyors,

Quan ens referim als gegants, cap-grossos i altres figures de desfilada estem fent esment als elements amb arrels populars més fondes entre la societat i unes referències que es perden en el temps dins de quasi totes les cultures.

Són més de seixanta-cinc els països dels cinc continents en els que ja tenim constància de la seva existència, ara o en temps passats, i en tots ells tenen com a fil comú els arguments que donen peu a aquesta Jornada, com podem repassar:

- En qualsevol dels sentits que en motiven la seva presència, són sense dubte un dels elements que més espectacularitat dóna al paisatge urbà, propiciant la participació dels ciutadans en el moviment col·lectiu que els manté vius, ja sigui social, religiós o festiu.
- L'imaginari col·lectiu els crea per poder trobar en ells uns referents que els identifiquin com a propis, doncs tenen una funció, real o simbòlica, que els hi és propera i que alhora, molt sovint, es dilueix si surten de l'entorn que els ha donat vida.
- Aquest fenomen ha arribat fins els nostres dies, actualitzant-se en alguns casos, o mantenint-se fidel a arrels primitives en molts d'altres, i sense perdre possiblement, el seu ric i divers sentit original, tant pel que a les formes com al cerimonial i músiques que els acompanyen.
- I és en l'aspecte més modern dels gegants, dins d'una societat canviant, quan en determinats països alguns evolucionen cap a elements festius i participatius sovint comuns als d'altres llocs, el que permet trobar punts d'interrelació entre col·lectius, fomentar l'intercanvi cultural i obrir nous espais, al incorporar-se a les activitats que desenvolupen els grups "de carrer".
- És precisament en aquest context artístic interdisciplinari, on de nou els gegants esdevenen un element comú, ja que no solament l'incorporen les companyes d'animació a l'espai públic, si no que també el podem trobar en representacions teatrals, en especial per part de grups americans, per tal de reforçar el missatge visual; com també en molts grups de titelles que els utilitzen d'element alternatiu en els seus espectacles, essent-ne potser la figura més notable les titelles gegants de maça africanes.

Dit això, es compren que, en la majoria de les ocasions, el mateix poble crea i necessita els gegants per poder expressar-ne les seves sensacions religioses, socials o festives, i així identificar-se de manera sentida amb el que representen, encara que de vegades ho fa per satiritzar-los, com esdevé en moltes manifestacions polítiques, anti-sistema o dins de determinats carnivals.

Per tant, si volem entendre aquesta interrelació entre les nostres figures i la societat, cal trencar els esquemes tradicionalment acceptats sobre el seu origen i obrir-nos a la realitat que els medis de que disposem en l'actualitat ens permet fer servir per conèixer més i d'indrets més allunyats del món.

Com a primer exemple esmentarem el fet en tots els continents alhora les figures gegants s'han convertit en un nexa d'unió entre les creences, la religió i la societat. Començant per les que han desfilat "des de sempre" en les cerimònies dels temples hindús a l'Àsia, fins als rituals, de caire molt divers que els primers exploradors europeus ja es trobaren a l'Àfrica del segle XVI, passant pels cerimonials de fertilització de les collites en determinades illes d'Oceania i anant a parar a les cerimònies de les tribus "Pueblo" de Nord-Amèrica, que es remunten possiblement al segle XII.

Tot això fa que els nostres coneixements tradicionals sobre la seva presència a Europa dins les festes del Corpus esdevinguin escaients amb el seu context divers arreu del món, és a dir social, religiós y festiu. Per aquesta mateixa raó, hem d'assumir que els gegants al nostre continent tenen un passat molt anterior al seu esment en el Corpus, i que com a d'altres indrets formen part també des de temps immemorial, del patrimoni cultural col.lectiu.

I com que els gegants, i la resta de figures adients, son "del poble", cap intent de patrimonialitzar-los per part del poder ha aconseguit consolidar-se. Exemples n'hi ha prou, però en donem dos: El de les tribus Baga, al golf de Guinea, que lluiten per mantenir la seva identitat social i religiosa front la penetrant presència de la religió musulmana i la modernització, i els indígenes que s'assenten a l'entorn de Quito, la capital de Equador, que treuen les seves figures gegants ancestrals, anomenades genèricament "la Palla", i com a "concessió" a la religió catòlica, saluden la Sagrada Forma quant la troben al pas durant les seves festes que coincideixen en el temps amb el Corpus cristià.

Dèiem que mai el poder havia aconseguit apropiat-se plenament de l'imaginari popular, però de vegades l'ha fet seu i ha intentat eliminar-lo quant ha convingut. Aquest és l'exemple de la mateixa església catòlica que els incorpora a la Processó del Corpus com a element popular arrelat en la societat i acaba traient-los, o al menys ho intenta, perquè el poble en celebrava de manera "massa festiva" el seu pas i es distreia de la finalitat principal.

També el poder, malauradament, els fa protagonistes de fets negatius en la memòria popular, com és el cas del significat que té la dansa "Jata Danza Danzanti" que es celebra a Achacachi (Bolívia), en la qual un ballarí que porta una gran figura a mode de cap-gros és apallissat al final del ball en record d'aquells temps en que "l'invasor espanyol" treia aquesta figura en les festes del Corpus a l'indret, i el portador, des d'un mes abans havia de ser alimentat pels indígenes amb tots els honors i, a més, li havien de lliurar una noia verge cada dia.....

Parlem de cohesió social, i aquesta es desenvolupa de formes molt diverses, des dels suburbis de qualsevol ciutat, en que la construcció dels cap-grossos cada any esdevé un element aglutinador previ a "la festa", fins a la impactant interrelació festa-figures a esdeveniments populars, com poden ser la Cavalcada de la Mercè, a Barcelona, o el Encontro dos Bonecos Gigantes al Carnaval d'Olinda, al Brasil.

Però és que a més, l'evolució dels gegants per camins diferents segons el país, ha permès que l'imaginari col·lectiu recreï en ells tot el seu nou fabulari, passant-ne a formar part elements que ens són quotidians, el que ha permès consolidar la identificació de la societat actual amb les nostres figures. Així, agafant l'exemple d'Olinda i Barcelona, figures tant tradicionals com "A Homen de Meia Noite" i el "Gegant del Pi", desfilen junt a d'altres modernes com "John Travolta" o una corista del Paral·lel. És per tant aquest entorn canviant, però alhora viu, el que permet que els gegants es converteixin en un reflex de la nostra societat, i per tant es mantinguin propers a la gent.

Aquestes paraules tant sols han estat unes breus pinzellades d'un entorn patrimonialment ric i divers que constitueix el fet cultural més estès arreu i que des del Cercle Internacional d'Amics dels Gegants tractem de interrelacionar per tal d'anar fent actuacions i propostes que portin, entre d'altres objectius, al reconeixement del "fet geganter" com un dels elements més importants de la cultura popular i tradicional del món.

Per això des de les nostres modestes possibilitats, i en un marc de relacions obert a tothom, persones o organitzacions, anem establint acords de col·laboració amb d'altres Associacions geganteres d'arreu, havent-se signat fins ara amb entitats de Xile, Nicaragua, l'Aragó i les Comarques Meridionals de Catalunya.

Volem cloure la nostra participació aprofitant aquest altell per demanar a les Institucions del nostre país que preguin les mesures adients per tal que a casa nostra es disposi d'un centre obert a tots els que es dediquin a l'estudi, documentació i promoció dels gegants, cabuts i altres figures de desfilada, defugint de prioritzar visions tancades i localistes. Seria trist que tot el bagatge de treball desenvolupat per moltes persones que estimem els gegants caigui en l'oblit o mori per manca de medis adients que en permetin la seva divulgació, en el país que, per ser-ne capdavanter, es pot convertir en referent i punt de trobada mundial